

AHMET ÇITAK'IN EHLİBEYT SEVGİSİ VE KERBELÂ KONULU ŞİİRLERİNİN ÜRETİM BAĞLAMLARI¹

THE CONTEXTS IN WHICH LOVE OF AHL BAYT AND KARBALA THEMED POEMS
OF AHMET CITAK WERE PRODUCED

BEDRİ ÖZÇELİK

Sorumlu Yazar/Correspondence

Öz

Ahmet Çıtak (1893-1963) XX. yüzyılın önemli fakat hakkında yeteri kadar çalışma yapılmayan halk şairlerinden biridir. Kadim İpek ve Baharat Yolu güzergâhında yer alan Kahramanmaraş ilinin Elbistan ilçesinde varlıklı bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Annesi oğluna Şeyh Hamit adını vermiş, ancak babasının gördüğü bir rüyada ihtiyar nurani yüzlü iki pirin, Çıtak'ın oğlunun adının Ahmet olmasını istemeleri üzerine o, çocuğun adını Ahmet olarak değiştirmiştir. Ailesi, onun iyi yetişmesi için her türlü çabayı göstermiş, okuması için Kayseri Rüştüyesine göndermiş, ancak o, eğitimi tamamlayamamış, geçimini rençberlik yaparak sağlamıştır. Adının verilmesinde etkili olduğu gibi şair olmasında da rüyanın etkili olduğu dikkat çekmektedir. Çıtak sekiz yaşında bir rüya görmüş, annesi tarafından bu rüya onun şair olacağı şeklinde yorumlanmıştır. Güzelleme ve taşlamalarıyla bilinen Çıtak, dini konuları ele alan didaktik şiirler de söylemiş ve yazmıştır. Onun Kerbelâ konulu şiirlerini üretmesinde yine gördüğü bir rüya etkili olmuştur. Hastalandığı bir gece Hz. Ali'yi rüyasında gören şair uyanınca söz konusu şiir metinlerini kaleme almıştır. Buradan hareketle şairin hayatının dönüm noktalarında kendisinin ve yakınlarının gördüğü rüyaların belirleyici bir rol oynadığını söylemek mümkündür. Çalışmanın amacı Ahmet Çıtak'ın Kerbelâ konulu şiirlerinin üretim bağlamlarını tespit etmek, bu bağlamların etkisiyle oluşan şiirleri tanıtmak, söz konusu şiirlerle ilgili değerlendirmeler yapmak, bu şiirlerde dile getirilen ehlibeyt sevgisini yorumlamak ve şimdiye kadar üzerinde herhangi bir çalışma yapılmamış olan metinlerden ilim dünyasını haberdar etmektir.

Anahtar Kelimeler: Ehlibeyt, Kerbelâ, Ahmet Çıtak, Mersiye, Üretim Bağlamı.

Abstract

Ahmet Çıtak (1893 – 1963) one of the most important but one of those whom hadn't been studied enough minstrels of 20th century. He was born to a wealthy family in Elbistan, Kahramanmaraş, located on the course of Archaic Silk-Road and Spice-Road. His mother named him Şeyh Hamit, but after being asked by two saintly looking sages to name his son Ahmet in a dream, his father changed his name into Ahmet. His family strived for him to receive a good education and sent him to Ottoman Junior School of Kayseri. Yet, he could not complete his education there. He earned his life as a farmhand. It stands out that just like in his naming, his being a poet was inspired by a dream. Çıtak saw a dream when he was 8 and this dream was interpreted by his mother as he would be a poet. Known for his lyrics in praise and lampoonery, Çıtak also read and composed didactic poems dealing with religious matters. His Karbala themed poems were affected, again, by a dream. At an ill fallen night, he saw Hazrat Ali in his dream. As he woke up, he started to write the poems themed on Karbala. By looking at this fact, it can be deducted that the turning points of the poet's life had been impacted by his own and his family's dreams. The aim of the study is to detect the contexts in which Karbala themed poems were written by Ahmet Çıtak, to introduce the poems made by the impact of this context, carry out the evaluation about the aforementioned poems, to interpret the love of Ahl Bayt reflected on these poems and to inform the science world about the texts that has not been studied on yet.

Keywords: Ehlibeyt, Karbala, Ahmet Çıtak, Poetry, Production Context.

¹ Bu makale, Sivas Uluslararası Bilimsel Araştırmalar ve İnovasyon Kongresi'nde (13-15 Ekim 2022, Sivas-Türkiye) sunulan bildiri den üretilmiştir.

Giriş

Kerbela vakasının başta İran olmak üzere Irak, Anadolu, Balkanlar, Suriye gibi bölgelerde varlığını sürdüren edebi metinlerde (Bayat, 2021, s. 67-82) yoğun olarak ele alındığı görülmektedir. Tarihe acı bir hatıra olarak kaydedilen Kerbelâ hadisesinin Türk kültüründe önemli bir yeri vardır. Özellikle Alevî-Bektaşî inancına mensup sanatçıların eserlerinde Kerbelâ'nın hüznün dolu hatıraları bütün yönleriyle yaşatılmaktadır. Muharrem ayında birtakım ritüellerle anılan Kerbelâ olayı, bu zaman diliminin dışında yapılan cemlerde de hatırlanmaktadır. Bunun yanında XV. yüzyıldan itibaren Türk edebiyatında Kerbelâ hadisesi konu olarak ele alınmış ve işlenmiştir. Hem klasik Türk şiirinin (Çağlayan, 1997) hem de Türk halk şiirinin (Çiftçi, 2009; Şahin, 2011) farklı tür ve şekilleriyle bu tarihî olayı anan veya anlatan mersiyele söylenmiş ve yazılmıştır.

“Mersiye”, İslamiyet öncesi Türk şiiri nazım türü olan “sagu” ile konu bakımından benzerlik göstermektedir. Mersiye, terim olarak “ölen birinin ardından duyulan üzüntüyü dile getirmek, o kişinin iyi taraflarını anlatmak ve ölene karşı şairin ilgisini ifade etmek üzere yazılan lirik şiirlere verilen addır” (İsen, 1993, s. XII-XIII) şeklinde tanımlanmaktadır. Divan şiirinde mersiye olarak adlandırılan bu tür şiirlere Türk halk şiirinde de “ağıt” denilmektedir. Alevî-Bektaşî edebiyatında da Kerbelâ vakasını işleyen bütün şiirlere “mersiye” adı verilmektedir. Bunlar “Muharrem” ayında söylenen ve ehlibeyt taraftarlarının olduğu her coğrafyada ve her lisanda söylenen ağıtlardır. Mersiyelede zalimlere ve haksızlık yapanlara duyulan öfke dile getirilirken mazlum ve haklı olanlara yönelik duyulan sevgi anlatılmaktadır. Bu yüzden mersiyele sadece ağıt boyutuyla değerlendirmek doğru değildir. Bu tür şiirler aynı zamanda “amaçlı” metinlerdir. Bu metinlerde Kerbelâ’da yapılanların üzerinden ne kadar zaman geçmiş olursa olsun iyinin unutulmayacağını ve kötünün, zalimin her daim lanetleneyeceğinin bilinci aşılanmaktadır. Bu bilinci yüreğinde taşıyanlar için Kerbelâ mersiyele bir mektep vazifesi görmektedir.

Alevî-Bektaşî edebiyatında başta Hz. Hüseyin olmak üzere Kerbelâ şehitlerinin acısını ve Ehlibeyt sevgisini işleyen hece ve aruz ölçüsüyle yazılmış şiirler XV. yüzyıldan beri birçok Türk halk şairi tarafından üretilmiş birer hazinedir. Örneğin Türk halk şiirinin önemli temsilcilerinden olan Âşık Yunus, Pir Sultan Abdal, Teslim Abdal, Dedemoğlu, Kalbî, Noksânî Baba, Deli Boran, Miratî, Sıdkî, Hüznî, Yesârî, Fakîrî, Seyyah Dede, Hâkî Baba, Ali Rıza Özbektaş gibi isimlerin hece ölçüsünün sekizli ve on birli şekilleriyle dile getirmiş oldukları Kerbelâ konulu mersiyele halk arasında ilgi görmektedir (Noyan, 2001, 73, 358-359, 373, 719; Çağlayan, 1997, 430, 459; Özmen, 2002, 108-111; Altınok, 2010, 3).

Bunlardan başka XX. yüzyılda yaşamış birçok halk şairi de konuya ilgisiz kalmamış ve Kerbelâ hadisesini anlatan mersiye/ağıt söylemiş/yazmıştır. Bu halk şairlerinden birisi de Elbistanlı Ahmet Çıtak’tır. Onun 7’li, 8’li ve 11’li hece ölçüsü, dörtlük nazım birimiyle yazmış olduğu mersiyelelerin yanında aruz ölçüsü ve beyit nazım birimiyle kaleme aldığı mersiyele de vardır. Çalışmanın amacı Çıtak’ın Kerbelâ konulu şiirlerinin üretim bağlamlarını tespit etmek, bu bağlamlarının etkisiyle oluşan şiirleri tanıtmak, söz konusu şiirlerle ilgili değerlendirmeler yapmak ve bu şiirlerde dile getirilen ehlibeyt sevgisini yorumlamaktır.

Halk bilimi çalışmalarında hem halk edebiyatı metinleri hem de bu metinlerin oluşturuldukları ve ortaya çıkarılıp nakledildikleri “bağlam” önemlidir. Bu çalışmada

tercih edilen “bağlam” terimi; genel anlamda kabul gören, performans kuramında dile getirilen icra ortamında irticalin olmaması ve şairin kültür ortamına göre sunumunda farklılıklara yönelmesi olarak ele alınmamıştır. Makalede “bağlam”; şiirlerin ne zaman, nasıl, niçin, nerede, hangi koşullarda meydana getirildiğinin bizzat şairin şiirlerinin üretilmesi ile ilgili notlar ve şiirlerin içeriğinden elde edilen bilgiler olarak kabul edilmiştir. Buradan yola çıkarak Ahmet Çıtak’ın Ehlibeyt Sevgisini ve Kerbelâ konularını işleyen şiirlerinin üretim bağlamları tespit edilmiş ve bu bağlamlar çalışmaya alınmıştır. Bağlamları tespit edilen şiirler ile şairin konuyla ilgili diğer şiir metinleri üzerinde incelemeler ve değerlendirmeler yapılmıştır. Bu yönüyle makale nitel bir çalışmadır.

1. Elbistanlı Ahmet Çıtak

Ahmet Çıtak, 1893 yılında Kahramanmaraş ilinin Elbistan ilçesine bağlı Kızılcaoba Mahallesi’nde varlıklı bir ailenin çocuğu olarak dünyaya gelmiştir. Doğumuyla ilgili ilginç bir gelişmeyi Ahmet Çıtak babasından dinlediği şekliyle şöyle nakletmektedir:

“Ben daha doğmamışım. O zaman merhum babam tüccar olarak Halep’e gitmiş. Orada bir rüya görüyor. Rüyasında, ihtiyar, nurani yüzlü iki zat: “Bir oğlun oldu. Adını Ahmet Zeki vuracaksın.” Diyorlar. Babam Halep’ten dönmeden ben doğmuşum. Merhume anam adımı Şeyh Hamit koyuyor. Babamın dönüşünde önüne müjdeciler çıkıyor. Merhum; müjdecilere diyor ki: “Müjdenizi biliyorum, bir oğlum dünyaya geldi.” Rüyasında kendisine söylendiği gibi adımı Ahmet Zeki olarak değiştiriyor.” (Yakar, 2014, 6).

Ailesi, onun iyi yetişmesi için her türlü çabayı göstermiş, okuması için Kayseri Rüştüyesine göndermiş, ancak o eğitimi tamamlayamamıştır. Geçimini reңper olarak köyünde ziraat işleri yaparak sağlamıştır. O, 18 Ocak 1963 tarihinde geçirdiği trafik kazasında vefat etmiştir (Yakar, 2014, 5; Kurt, 1996, 37; Avcı, 2015, 47; Alparslan-Yakar, 2009, 63).

Doğumunda olduğu gibi şair olmasında da rüyanın “*gelecekte haber verme*” işlevi dikkat çekmektedir. Ahmet Çıtak sekiz yaşında bir rüya görmüş, annesi tarafından bu rüya onun şair olacağı şeklinde yorumlanmıştır. Şair, bu olayı şu şekilde dile getirmektedir:

“Sekiz yaşına geldiğim zaman ben de bir rüya gördüm. Pir, nurani yüzlü, beyaz sakallı iki ihtiyar, elimden tuttular ve şöyle dediler: “Senin ismini biz vurduk.” Üzerime ufak ve beyaz dardan dökmeğe başladılar. Öyle döktüler ki boğulacak hale geldim. Uyandığım zaman ter içinde titriyordum. Hemen anamı uyandırdım ve rüyamı anlattım. Anam da: “Oğlum sen güçlü bir şair olacaksın” dedi. Bende şiir sevgisi başladı.” (Yakar, 2014, 6-7).

Ahmet Çıtak, XX. yüzyılın ilk yarısında adından söz ettiren önemli bir halk şairi olarak tanınmaktadır. Aynı zamanda divan şiiri tarzında da eserler ortaya koymuştur. Sekiz yaşında içine düşen şairlik ateşini küçük yaşlarda usta şairlerin şiirlerini okuyarak söndürmeye çalışmıştır. Yirmi iki yaşında Naciye’yi görünce Çıtak’a aşk ateşi de eklenmiş ve bunun üzerine onun şiir söyleme yeteneği ortaya çıkmıştır. Onun Naciye Hanım ile evlenmeden önce yazdığı yüze yakın “aşk şiiri” eserleri arasında önemli bir yer tutmaktadır. İrticalen şiirler söyleyebilen Çıtak, yöresinde bulunan ve çevreden gelen âşıklarla atışmalara katılmış –bu özelliklerinden dolayı onun âşık tarzı şiiri geleneğini sürdüren şairlerden olduğunu söylemek mümkündür- sözlü kültür ortamlarında atışmış ve bu atışmaların çoğu daha sonraki zamanlarda mahallî gazetelerde yayınlanmıştır (Alparslan-Alicı-Yakar, 2009, 23; Alparslan-Yakar, 2009).

Ahmet Çıtak, bilhassa 1960 öncesi siyasi ortamı yeren “Beyler” ve “Sizindir” redifli yergileriyle tanınmıştır (Alparslan-Yakar, 2009, 63). “Ashab-ı Kefh”, “Kerbela” konulu şiirleri ve naatları onun dini değerleri de önemsedğini göstermektedir. Şiirlerinin bir kısmı Serdar Yakar tarafından kitaplaştırılmıştır (2014).

2. Ahmet Çıtak’ın Kerbelâ Şiirlerinin Üretim Bağlamları

Şiirin üretim bağlamının bilinmesi okuyucuya ve dinleyiciye metnin daha iyi anlaşılması hususunda yardımcı olmaktadır. Konuyla ilgili olarak Şeref Boyraz, şiirin üretim bağlamının bilinmesinin önemini şu şekilde dile getirmiştir:

“Metnin yazıldığı ya da metni yazdıran bağlamın bilinmesi araştırmacıların görüş alanında yeni ufukların açılmasını sağlamaktadır. Bağlam dendiğinde sadece metnin yazılış tarihinin kastedilmediği aşikârdır. Şiirin hangi ortamda, niçin, nasıl yazıldığını, nerelerde icra edildiğini, ne gibi tepkiler aldığını şairlerinden öğrenerek kaydetmek hem onların daha iyi anlaşılıp doğru değerlendirilmesi noktasında hem de kimi hususlarda tarihe not düşmek anlamına gelmektedir” (Boyraz, 2010, 19).

Şiirin üretim bağlamının verilmesinde, okuyucunun hayal gücü nispeten sınırlandırılıyor olarak algılansa da metni anlamak için sorulan soruların cevabının bizzat eserin üreteni tarafından verilmesi ve çalışmaya eklenmesi; gerek araştırmacıya gerekse okuyuculara şiirle ilgili birçok bilgiyi vermektedir. Millet, mekân, zaman ve bakış açısından hareketle Fuad Köprülü şunları dile getirmektedir:

“Eserin meydana geldiği muhit ve zaman ile muharririne göre, yâni daha ziyade tarihî bir görüş noktasından tedkik olunmalıdır. Tetkik ettiğimiz eser nasıl ve ne gibi ruh hallerinin ve teessürlerin ne türlü bir tabiat üzerine nüfuzundan vücuda gelmiştir? Bunu anlamak için hal tercemelerine, muharririn şahsi ve umumi hayatına, tahsil ve tefekkür tarzına ve daha sair irki, irsi ve muhite ait tesirlerle müracaat etmelidir. Metnin tarih ve yazıldığı yer malum olmalıdır. Metnin tarih ve yazıldığı yerin malum olmasından ne gibi faydalar elde edileceği izaha muhtaç değildir” (1999, 40-41).

Bir şairin şiirleri üzerine yapılan incelemelerde, onun eserlerinin oluşumuna katkı sağlayan ortamı yani bu şiirleri oluştururken şairin psikolojik durumunun nasıl olduğunu, şiirleri nasıl, niçin, ne zaman ve hangi mekânda söylediğini/yazdığını bilmek, hem şairi hem de eserini tanımak ve anlamak için oldukça önemlidir. Metni merkez alan çalışmalar; eserlerin hangi şartlarda, ne tür kültür ortamlarında ve nasıl bir ruh halinde meydana getirildiğini ancak okunan metinden anlaşılabilir kadarıyla hissettirebilir. Elbette ki metin son derece önemlidir ama bağlamdan yoksun metinlerde canlılık yoktur yani ölüdür (Malinowski, 2000, 102). Ancak her şiirin üretim bağlamını tam olarak bilmek mümkün değildir.

Ahmet Çıtak’ın yettiği coğrafi ve kültürel çevre şiirlerinin üretim bağlamında etkili olmuştur. Bunların yanında Çıtak’ın şiirlerinde toplumların tarihi dönemlerine ait siyasi olaylarına da yer verdiği görülmektedir. Şairin ele alınan şiirlerinde onun hangi ruh haliyle, nerede, ne zaman, nasıl meydana getirdiğini şiirlerinin altına düştüğü notlardan anlamak mümkündür. Bu notlardan ve ele alınan şiirlerden yola çıkarak onun duygusal bir yaratılışa sahip olduğunu söylemek doğru olacaktır. Şairin yaşadığı her olumlu ya da olumsuz durumun ardından üretimde daha etkin hale geldiği tespit edilmiştir. Çıtak’ın Kerbelâ şiirlerinin “üretim bağlamlarının” oluşumunda “rüya ve rüyanın gelecekte haber verme işlevi” oldukça önemli bir yer tutmaktadır.

2.1. Ahmet Çıtak'ın Ehlibeyt Sevgisi

Ev halkı anlamına gelen “ehlibeyt” tamlaması, İslam tarihinde son peygamber Hz. Muhammed’in aile bireyleri için kullanılan bir terkip olarak kabul edilse de “ehlibeyt” kimlerin dâhil olduğu konusu hâlâ tartışmalıdır. Bazı “ehlisünnet” âlimlerine göre sadece Hz. Muhammed’in eşleri, bazılarına göre ise Hz. Muhammed’in eşleri, çocukları, torunları Hz. Hasan ve Hüseyin ile damadı Hz. Ali “ehlibeyt” dâhildir. Şii âlimlere göre ise “ehlibeyt” kapsamına Hz. Muhammed, Hz. Ali, Hz. Fatma, Hz. Hasan ve Hüseyin girmektedir. (Karaman, 2010, 137). Türk halk şiirinde ise “ehlibeyt” ifadesi Hz. Muhammed, Hz. Ali, Hz. Fatma, Hz. Hasan ve Hüseyin’den oluşan, ululuğu kabul edilen ve sevilen bu beş kişiye verilen isimdir (Kaya, 2010, 162).

Türk halkının gönlünde “ehlibeyt” bitmez tükenmez bir muhabbet oluşmuş, gönüllerdeki bu sevgi, edipler tarafından birçok edebi türe konu edilmiştir. Bu muhabbetin somut halini İslamiyet dönem Türk edebiyatının ilk eserlerinden olan Kutadgu Bilig’de görmek mümkündür. Yusuf Has Hacip, “ehlibeyt” karşı nasıl bir davranış sergilenmesi gerektiğini eserinde şöyle dile getirmektedir:

“Hizmetkârlardan başka ve beyin adamları dışında münasebette bulunulacak kimseler şunlardır. Bunlardan biri Peygamber’in neslidir; bunlara hürmet edersen, devlet ve saadete kavuşursun. Bunları pek çok ve gönülden sev; onlara iyi bak ve yardımda bulun. Bunlar Ehlibeyttir, Peygamber’in uruğudur; Ey kardeş, sen de onları Hazreti Peygamber hakkı için sev.” (Arat, 1998, s. 313).

“Ehlibeyt” sevgisi özellikle âşık edebiyatının hemen her döneminde değer verilen, ele alınan, işlenen, dilden dile, gönülden gönle aktarılan ve önem atfedilen konularından biri olmuştur. En başta Hz. Ali olmak üzere, Hz. Fatma, Hz. Hasan ve Hüseyin’e karşı duyulan sevgi, saygı ve hayranlık âşıkların mısralarında oldukça yoğun bir şekilde görülmektedir. Her dönemde Hz. Ali, Hz. Fatma, Hz. Hasan ve Hüseyin; “evliyanın serveri, iki cihanın aydınlığı, dört kapı kırk makamının yol göstericisi ve on iki imamın beslediği manevi kaynağı” olarak benimsenmiştir. Yine aynı zamanda halk nezdinde Hz. Hasan ve Hüseyin cennet bağının güllerine benzetilmiştir (Çelebi, 1990, 93, 100-102; Yılmaz, 2009, 281).

XX. yüzyıl halk şairlerinden olan Ahmet Çıtak, Sünni gelenek içinde yetişen bir âşıktır. Kerbelâ konusunu işleyen şiirlerinde “ehlibeyt” sevgisi belirgin bir şekilde kendini göstermektedir. Bunu, yetiştiği çevredeki ehlibeyt duyulan derin bir saygı ve samimi sevgiye bağlamak mümkündür. Bu ortam, onun sanatına etki etmiş o, Hz. Ali’ye ve onun ailesine duyduğu muhabbeti şiirlerinde terennüm etmiştir. Çıtak’ın şiirlerinde işlediği konular muhteva bakımından incelendiğinde; onun Alevî-Bektaşî geleneğinde önemli yeri olan temel kaynaklardan haberdar olduğu ve bu kaynakları okuduğu görülmektedir. O, ehlibeyt duyduğu tabii, derin, samimi ve içten sevgisini “O Gün” (Yakar, 2014, 158) şiirinde dile getirmektedir.

“O Gün” adlı şiir dördlük nazım birimi ile yazılmış, şiirde 6+5=11’li hece ölçüsü kullanılmış ve şiirin kafiye şeması abab/cccb/dddb... şeklinde düzenlenmiştir. Metin halk şiirindeki koşma nazım şeklinin özelliklerini taşımaktadır.

Kerbelâ hadisesi, bütün Türk-İslam coğrafyasında şekillenen edebi metinlerde etkili bir tarzda kendini hissettirmektedir. Çıtak, şiirin ilk dördlüğünde Hz. Hüseyin ile Yezit arasındaki kavgada tarafını belirlemiştir. Hz. Hüseyin uğruna Yezit’e saldırmak ve bu yolda canını vermek istemesi ondaki “ehlibeyt” sevgisinin boyutunu göstermektedir. Şair, tarafını şu şekilde ilan etmektedir:

*“Ben de bu davanın içinde olup
Hüseyin’le kılıç çalaydım o gün
Ya terki can ya da bir fırsat bulup
Yezidi’n bağırnı böleydim o gün.”*

Şair, “ehlibeyt” mensuplarını Risalet’in (peygamberliğin) dallarına benzetmektedir. Kerbelâ’da Hz. Hüseyin’in ve yakınlarının şehit edilmesiyle bu dalların budandığını bundan kendisinin de çok acı çektiğini ifade etmekte ve bu yüzden Yezit’e kızmaktadır. Yine Hz. Peygamberin torunlarının Kûfe’ye yaya gidişlerine üzüldüğünü ve “*Ayağına turap olaydım o gün*” diyerek onların ayaklarının bastığı toprak olmayı istediğini vurgulamakta onlara olan muhabbetini anlatmaktadır:

*“Risaletin dallarını budarken
Nasıl kıydın Yezid bunu ederken
Ehli beyt Kûfe’ye yayan giderken
Ayağına turap olaydım o gün.”*

Hz. Muhammed çocukları çok seven, onları kucağına alıp öpen ve onların günlünü hoş eden bir peygamberdir. Onun, özellikle torunları Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin’e duyduğu sevgi dilden dile anlatılarak günümüze kadar ulaşmıştır. Hz. Hüseyin’in Hz. Peygamber tarafından öpülen uzvuna Yezit’in askerleri tarafından kılıç darbesi vurulmuştur. Çıtak, yaralanmış olan busegâhı (Peygamberin öptüğü yer) incitmek için ipek mendil ile silmek isteği ve arzusu şairin Hz. Peygambere ve onun ehlibeytine gösterdiği hürmeti ifade etmektedir. Çıtak bu nazik durumu naif bir şekilde şöyle ifade etmektedir:

*“Kavmi Yezit aldı her bir yanımı
Darda kodu ehli beytin canını
Busegâhtan akan kızıl kanını
İpek mendil ile sileydim o gün.”*

Kerbelâ çölünde sadece Yezit’in zulmü değil aynı zamanda susuzluk da can yakmaktadır. Şaire göre ehlibeyt yanında yer alanların susuz kalması savaşın kaderini değiştirmiştir. Şair, ehlibeyti çektikleri sıkıntılardan kurtarmak için en değerli varlığı olan canını vermeyi göze aldığını şöyle dile getirmektedir:

*“Ecdadının ruhu bu hali dener
Su olsa her biri dünyayı yener
Hiçbir şey elimden gelmezse eğer
Can verip yolunda ölseydim o gün.”*

Çıtak, Hz. Hüseyin’e onunla beraber olanlara karşı gelecek her türlü belayı göğüslemek için gövdesinde bin canı olsa ve bunu vermeye hazır olduğunu arzu etmekte, ancak böyle bir imkânı bulamamasından dolayı yakınmaktadır. Bunu da şöyle anlatmaktadır:

*“Böyle bir matemi gören varmola
Tugyan etti Yezit gelmiyor yola
Bin canım olaydı gövdemde nola
Hep gelen belayı alaydım o gün.”*

Şairin Hz. Hüseyin’in elini öpme isteği ona duyduğu sevgiyi ve hürmeti göstermektedir. Burada “el öpmek” aynı zamanda savaşa kabul edilmek, orduya

katılmak ve düşmana saldırmak için izin alma anlamı da taşımaktadır. İmam Hüseyin'in elini öpme arzusunun şu ifadelerle terennüm etmektedir:

*“Tahtı kademine başım koyarak
Elini öpeydim emret diyerek
Uğruna düşüp de yare yiyerek
Leşkeri aduya dalaydım o gün.”*

Yezid'in masum İmam Hüseyin'e ve yakılarına yaptıklarından dolayı içinin yandığını söyleyen şair, Hz. Hüseyin'e duyduğu sevginin temelinde Hz. Ali'nin hatırı ve Allah'ın rızası olduğunu da vurgulamakta, kendisinin de o gün Kerbelâ'da şehit olma arzusunun şöyle ifade etmektedir:

*“Ahmet Çıtak söyler Yezid'in suçun
İmanı olanın yakıyor için
Hak rızası Ali hatırı için
Kerbelâ çölünde öleydim o gün”*

2.2. Ahmet Çıtak'ın Hastalanması ve Hz. Ali'yi Rüyasında Görmesi

Çıtak'ın “O Gün” şiirinin dışında Kerbelâ hadisesini konu edinen “Kerbelâ I”, “Kerbelâ II”, “Kerbelâ III”, “Hey Yezid”, “Dinle Yezid”, “Veliye”, “Kaderim”, “Takdir-i İlahî”, “Etiler” ve “Dua” adlı şiirleri de bulunmaktadır. Bu şiirlerin üretiminde şairin ehlibeyt sevgisinin yanında bu üzücü hadisenin onda uyandırdığı duygular da yer almaktadır.

Çıtak'ın, “Kerbelâ I”, “Kerbelâ II” ve “Kerbelâ III” şiirlerinin üretim bağlamını ehlibeyt sevgisine dayandırmak mümkündür. “Rüya”, şairin hayatının dönüm noktalarında ortaya çıkan önemli bir haldir. Onun doğumu esnasında babasının gördüğü rüya ve şairliğe başlamasında etkili olan kendi gördüğü rüya gibi ehlibeyt konulu şiirler yazmasında da yine gördüğü bir başka rüya etkili olmuştur. Şair, bu şiirlerin üretilmesine sebep olan bağlamın gördüğü bu rüyaya dayandığını belirtmekte ve şiirlerin üretim bağlamı kabul edilmiş olan söz konusu rüyayı şu şekilde dile getirmektedir:

“Bir gün Elbistan'da dolaşırken vücuduma bir kırıklık geldi ne olduğunu bilemedim. Gözümü açtığımda kendimi yataкта buldum. Çok fena hastaydım. Bu hastalığım uzun zaman devam etti. Artık herkes benden ümidini kesmişti. Fakat Allah öldürmedi. Hastalığımın kırk ikinci günüydü, rüyamda bir akarsu kıyısında bulunan ufacık tepenin çimenleri arasında dolaşıyordum. Bir de baktım Hazreti Ali Efendimiz tepeden aşağı iniyordu. Hemen koşup boynuna sarıldım. O da bana sarılıp arkamı sıvazlıyordu. Uyandım. Öldüğüme inanıyordum. Diyordum ki: “Ya Rab sen bana şairliği nasip ettin fakat ben Kerbelâ vakasını nazımla yazmaya niyetleniyordum yazamadım.” Hazreti Ali Efendimizi rüyamda gördüğümü de bu vakayı yazmaya niyet ettiğim için bana ihtar geldiğine yormuştum. Ve de Allah'a bana biraz kuvvet verirse hasta hasta yazacağım hususunda dua edip yatağın içerisinde doğrularak Kerbelâ vakasını yazmaya başladım.” (Yakar, 2014, 140).

Şair, bu rüyadan sonra Kerbelâ adında üç şiir kaleme almıştır. Bu şiirlerin şekil ve muhtevası hakkında şu tespitleri yapmak mümkündür:

19 dörtlükten oluşan, 6+5=11'li hece ölçüsüyle kaleme alınan, kafiyelenişi abab/cccb/dddb... şeklinde olan ve sonunda taşsırma dörtlük bulunan “Kerbelâ I” (Yakar, 2014, 140-142) adlı metin halk şiirinde önemli bir yeri olan koşma nazım şeklinin

özelliklerini taşımaktadır. Ancak dörtlük sayısı koşma nazım şeklinin özelliklerine uymadığı için bu şiir destan olarak kabul edilse de Kerbelâ hadisesini hikâye ettiği için bu şiiri konu itibarıyla mersiye (Onay, 1996, 135) olarak adlandırmak doğru olacaktır.

“Kerbelâ I” şiirinin muhtevası: Muaviye’den sonra onun oğlu Yezit yönetime geçmiştir. Kûfeliler İmam Hüseyin’e on beş bin mektup yazarak ve bir kısmı da Mekke’ye gelerek hem ona Yezit’i şikâyet etmişler hem de onu Kûfe’ye davet etmişlerdir. Şair Çıtak’ın şiirinde Mekke yerine Medine şehri geçmektedir. Bu durum şiirin birinci dörtlüğünde şöyle ifade edilmektedir:

*“Kûfeliler bir gün feryat kılarak
Medine şehrine doğru geldiler
On beş bin imzalı defter salarak
Yezid’i Hüseyin’e şekva kıldılar”*

Kûfe’den gelenler, Yezit’in kendilerine yapmış olduğu eziyet ve zulmü feryat ederek anlatmışlar aynı zamanda halifelüğün İmam Hüseyin’in hakkı olduğunu beyan etmişler ve onun Kûfe’ye gelerek kendilerine yardım etmesini istemişlerdir. Bu sahne şair tarafından şu şekilde aktarılmaktadır:

*“Nice hıyanetin gördük dediler
Zulüm deryasına girdik dediler
Senin hakkın ona verdik dediler
Feryad edip saçlarını yoldular”*

Kûfe halkı davet esnasında Hz. Hüseyin’e olan sevgilerini ifade etmişler, bu sevginin sebebini de İmam’ın ecdadının İslam yolunda olmasına bağlamışlardır. İslam dininin Peygamberi onun dedesi, dördüncü halife Hz. Ali’nin de babası olduğunu hatırlatmışlardır. Çıtak onların ağzıyla bu durumu şu dizelerle ifade etmektedir:

*“Mal can kurban sana ne etsek azdır
Ceddiyin tariki İslama izdir
Sahip olmak bize boynuna farzdır
Deyip bu noktadan gönlün gördüler.”*

Hz. Hüseyin ise Kûfe’ye gitmeyi ilk önce kabul etmemiştir. Kûfe’den gelen kişilerin yoğun ısrarı üzerine Mekke’deki dostları ile istişare etmiş, danıştığı kişiler gitmesine rıza göstermemişlerdir. İmam Hüseyin de Kûfe halkına güvenmediğinden bu davetin asıl sebebini öğrenmek için amcasının oğlu Müslim b. Akil’i Kûfe’ye göndermiş, Kûfeliler Hz. Hüseyin’e biat edeceklerine dair amcasının oğluna söz vermiştir. Diğer taraftan da İmam, babası Hz. Ali’ye yapılanları hatırlamış ve sonunda Kûfe’ye gitmeye karar vermiştir. Onun bu kararı metinde şöyle yer almıştır:

*“Öyle ise durun danışım dedi
Akraba dostumla konuşum dedi
Söz veririm olmaz dönüşüm dedi
Gelenler getmedi burda kaldılar”*

*“Kime danıştıysa vermedi rıza
Kûfeli bi-vefa ederler ceza
Ne çekti pederin Ali Murtaza
Gıybetine kuyu yüze güldüler”*

İbn-i Abbas ise Kûfelilerin Yezit'e karşı tavır alıp onu o bölgeden çıkarmalarından sonra gitmesinin uygun olacağını ifade etmiştir. Bu durumu şair şu şekilde bildirmektedir:

*“İbn-i Abbas her hal şöyle et dedi
Valiyi kovsunlar sonra get dedi
Ehli beyti bırak sözüüm tut dedi
Bunun için yalvarmadan yıldılar.”*

Hz. Hüseyin davete icabet etme kararını İslam dinine hizmet etmek ve babasına yapılanlara cevap vermek amacıyla verdiğini açıklamıştır. Bu tarihi kararı Çıtak kendi üslubunca şu şekilde ifade etmiştir:

*“Gedeyim olmazsa gelirim dedi
Din İslam'a rehber olurum dedi
Babamın hayfını alırım dedi
Gönülsüz bu fikre razı oldular.”*

Daha sonra başlarında Hz. Hüseyin olmak üzere yetmiş iki kişi hayırlı niyetlerle Kerbelâ'ya ulaşmışlar.

*“Nusratı İslam'a has niyet ile
Kadere bağlanıp çıktı gayt ile
Yetmiş iki aslan ehli beyt ile
Yola düşüp Kerbelâ'ya geldiler.”*

Ancak Yezit düşmanca tavırlar göstererek Basra valisi Ubeydullah b. Ziyad'ı Kûfe Valisi olarak atamıştır. Onun baskıları yüzünden Kûfeliler taraf değiştirmek zorunda kalmış, İmam Hüseyin'in amcasının oğlu Müslim bin Akil'i katletmişlerdir. İbn-i Ziyad bir orduyla Mekke'den gelen ehlibeyt mensuplarını durdurmuştur. İbn-i Ziyad'ın bu yanlış tutumu ise şiirde şöyle yer almaktadır:

*“Yezit duyup hemen hasmı dayadı
Milleti İslam'ı kana boyadı
Basra'nın valisi İbn-i Ziyad'ı
Hazreti Hüseyin'e karşı saldılar.”*

İbn-i Ziyad, ilk önce bir dost gibi hile ve desise ile Hz. Hüseyin'e yaklaşmış daha sonra asıl niyetini ortaya koymuştur. Şair bu ikiyüzlü tutumu şöyle belirtmektedir:

*“İbn-i Ziyad gece Kûfe'ye geldi
Hüseyin'im diyerek desise kıldı
Hubbi hanedanı bu çeşit buldu
Turabı olanın ismin sildiler.”*

Daha sonra Yezit'in görevlendirdiği Ubeydullah b. Ziyad'ın orduları düşmanca tavırlarla Fırat kenarında bu masum insanlara zulmetmişlerdir. Özellikle Ömer b. Sa'd dört bin askerle Kerbelâ'ya gelmiş ve İmam'ı ve yakınlarını açlığa ve susuzluğa mahkûm etmiştir. Şair, Ömer b. Sa'd ve Şemmer'in düşmanca tutumunu şu mısralarla dile getirmektedir:

*“Ömer İbn-i Vakkas kumandan olup
Şemer mel'un candan adavet kılıp
Fırat kenarında Hüseyin'i bulup
Kerbelâ'ya on bin atlı doldular.”*

Hız. Hüseyin'i Kûfe'ye davet edenlerin içinde bulunan bazı kişiler de ihanet ederek İmam Hüseyin'e ve yakınlarına saldırmışlar ve peygamber neslinin canlarına kast etmişlerdir. Kûfeliilerin, kendisini yüzüstü bıraktığına şahit olan Hız. Hüseyin, makam-mevki peşinde olmamıştır. Hız. Hüseyin ve yanındaki yetmiş iki kişi bir süre aç-susuz bırakılmış, daha sonra da savaşarak şehit olmuştur. Bu ihanet karşısında mazlum canların şaşkınlığını şöyle aktarmaktadır:

*“Bazı gel diyenler kılıcı dakıp
Bayrakları çekip karşıya çıkıp
Bu feci halete hayretle bakıp
Birden bire bilmedi ki noldular”*

Hız. Ali yaşadığı dönemde bir keramet göstererek Hız. Hüseyin'in Kebela'da şehit olacağını ve kabrinin yerini göstermiştir. Onun çevresindekiler bu durumu bildiklerinden Hız. Hüseyin'in şehitlik makamına yükseleceğini anlamışlar, ancak Yezit ve ordusuna karşı yine de yiğitçe savaşmışlardır. Hız. Ali'nin kerameti şair tarafından şu şekilde terennüm edilmektedir:

*“Harptan gelir iken bir gün ol Ali
Kerbelâ çölüne uğradı yolu
Kabirini Hüseyin'e gösterdi veli
Şehit olacağını bundan bildiler.”*

Yezit taraftarlarının sayısal üstünlüğünden ve çektikleri susuzluktan dolayı Hız. Hüseyin ve onu sevenler savaşta yenilmişler, fakat yine de Yezit'e biat etmemişler ve bunun bedelini canlarıyla ödemişlerdir.

*“Hüseyin Yezid'e biat etmeyip
Bu ehli fesadın sözün dutmayıp
Azim cenk eyledi yerde yatmayıp
Tenlerini dilik dilik dildiler.”*

Şiirin son dördlüğünde “kan dökmek, hararet, gam, susuzluk ve sümbül gibi solmak” ifadeleriyle İmam Hüseyin'in ve taraftarlarının önce susuz bırakılmasına sonra da katledilmesine telmih yapılmaktadır.

*“Ahmet Çıtak neler oldu bu dem de
Hemi kan döktüler su yoktu hem de
Yürekte hararet gönüller gamda
Susuzluktan sümbül gibi soldular”*

“Kerbelâ-II” (Yakar, 2014: 143-144) şiiri ise 13 dörtlükten oluşmaktadır. 4+3=7'li hece ölçüsüyle yazılmıştır. Kafiyeleşimi koşma nazım şekli abab/cccb/dddb... şeklindedir. Bu metnin nazım türü mersiyedir.

Şiirde Hız. Hüseyin'in şehadetinden dolayı bütün canlı ve cansız varlıkların hüzne kapıldığını ve feryat ettiğini ve Kebela toprağının Yezit'e onunla birlikte hareket edenlere “lanet okuduğunu ve feryat ettiğini” dile getirmektedir:

*“Kerbelâ'nın toprağı
Lanet okur dilinde
Ağaçtaki yaprağı
Feryat eder dalında”*

Kerbelâ'nın uğursuzluk getiren bir "bela çölü" olduğu, Hz. Hüseyin'in bu çölde sıkıntılar içinde cefa çektiği ve başta Hz. Peygamber olmak üzere bütün canların bu cana –Hz. Hüseyin'e- üzüldüğü ise şiirin ikinci dörtlüğünde şöyle anlatılmaktadır:

*"Bu ne hikmeti hüda
Hüseyin görsün cefa
Çeşmi paki Mustafa
Kaldı bela çölünde"*

Üçüncü dörtlükte ise Hz. Peygamberin torunu olan Hz. Hüseyin'in yetiştiği manevi ortam ve bu ortamda yaşadığı olağanüstülükler anlatılmaktadır. Meleklerin kucağında ve her zaman bütün Müslümanların rehberi Hz. Muhammed'in sağ yanında bulunması ve Cebrail (as) solunda yer alması ifadesiyle İmam Hüseyin'in de bulunduğu ortamlarda vahyin gelmiş olacağı şair tarafından dile getirilmektedir:

*"Çocukluğu çağında
Melekler kucağında
Rehberimiz sağında
Cibril emin solunda"*

Çıtak, bir önceki dörtlükte vahiy sahnesinden yola çıkarak Hz. Hüseyin'in isminin, ruhunun Hz. Peygamber ve melekler sayesinde arş-ı alaya yükseldiğini, birçok manevi mertebeyi kat ettiğini şöyle tasvir etmektedir:

*"İsmi levh-i balada
Ruhi arş-ı alada
Sahrayı Kerbelâ da
Yatar kendi halinde"*

Şair tarafından Hz. Hüseyin ve yanında bulunanların –seyitlerin- şehit edilmesi ve bunun verdiği acı, üzüntü, hüznün dile getirilmekte ve İmam Hüseyin'in burada şehit olacağına dair dedesi Hz. Peygamber'in mucizesi hatırlatılmaktadır:

*"Seyitler oldu helak
Bu hala yandı eflak
Ferman yazılır levlak
Dedesinin kolunda"*

Hz. Hüseyin ve yakınlarının katlediliş -yetmiş iki gül öldü- ifadesiyle anlatılmıştır. Türk edebiyatında gül Hz. Muhammed'i sembolize etmektedir. Çıtak Hz. Peygamber'in soyundan gelenleri de "gül" olarak nitelendirmiştir. Dörtlükte geçen; "öldü, gözyaşı, kan" gibi ifadeler Kerbelâ'daki hüznü ortamı tasvir etmektedir:

*"Yetmiş iki gül öldü
Gözyaşı umman oldu
Toprak kanıla doldu
Çamur oldu selinden"*

İmam Hüseyin'in Yezit tarafından ölümle cezalandırılması şaire Hz. Ali'yi hatırlatmıştır. Hz. Ali de din yolunda mücadele ederken şehit edilmiştir. Ehlibeyt mensuplarının her dönemde zalimlerin zulmüne uğradığı Çıtak tarafından şöyle ifade edilmektedir:

*“İmam olana ceza
Yezit gösterdi rıza
Ceddi Ali Murtaza
Ne çekti din yolunda”*

Kûfe halkının İbn-i Ziyat tarafından kandırılması ve onların da İmam Hüseyin’e isyan etmesi sonucunda katliam gerçekleşmiş ve bundan meleklerin bile rahatsız olduğu ise şairin dilinden şöyle anlatılmaktadır:

*“İbn-i Ziyad hamlesi
Asi oldu cümlesi
Kanının bir damlası
Yüzbin melek elinde”*

Şair, masum insan İmam Hüseyin ile ailesinin katledildiği mekânları da Yezit kadar sorumlu tutmaktadır. Bu yüzden bu mekânlara beddua etmekte ve Hz. Hüseyin’in altmış yaşında şehit edilmesinden dolayı bu zaman dilimini de “bela tarihi” olarak adlandırılmaktadır.

*“Yıkılasın Kûfe, Şam
Davete getti imam
Bela tarihi tamam
Altmışınıcı yılında”*

Son dördlükte ise şair, şehitlerin ölü olmadıklarını, onların diri olduklarını ve Hz. Hüseyin’in de onlar gibi diri olduğunu dile getirmekte ve Hz. Hüseyin’in takipçisi olduğunu ve ahirette de onunla olmak istediğini vurgulamaktadır. İmam Hüseyin sevdalısı Çıtak onun takipçisi olduğunu şöyle ifade etmektedir:

*“Ölmen Hüseyin bakisin
Şehitlere sakisin
Ahmet Çıtak kokusun
Arar ahret yelinde”*

20 dördlükten oluşan “Kerbelâ-III” (Yakar, 2014, 145-147) şiiri 7’li hece ölçüsüyle yazılmış olup koşma nazım şekli (abab/cccb/dddb...) şeklinde kafiyelenmiş bir mersiye dir.

Bu metinde de Yezit ve ona biat edenlerin Hz. Hüseyin ve onun ailesine yapmış oldukları zulüm dile getirilmiştir. Hoyratça kan dökmenin, baş kesmenin ancak zalimler tarafından yapılacak bir iş olduğu ifade edilmiştir. Şehitlerin çeşitli kabileler tarafından vahşice paylaşıldığı anlatılmaktadır. Yezit ve adamlarının büyük bir orduyla saldırıp İmam Hüseyin’i şehit ettikleri ve amaçlarına ulaştıkları şöyle dile getirilmektedir:

*“Çevirip şahi dini
On bin atlı yordular
Şehit edip Hüseyin’i
Muradına erdiler”*

Kerbelâ şehitlerinin bedenlerini hunharca parçalamaları ikinci dördlükte dile getirilmiştir. Şehitlerin başları bedenlerinden ayrılması vahşetin boyutunu gözler önüne sermektedir:

*“Merdanları bitirip
Cesetleri yatırıp
Hep başları getirip
Nolacağıın sordular”*

Şair, kan gölüne dönen bu tablo karşısında Hz. Ali’ye seslenmekte ve onun evlatlarının düştüğü bu zor durumu din uğrunda şehit olmuş İmam Ali’ye bildirmektedir.

*“Yüzün kana beledi
Böyle varmak diledi
Uyan Ali evladı
Baştanbaşa kırdılar”*

Yezit’in emriyle masum insanlara ve İmam Hüseyin’e yapılan bu davranışların dinde yerinin olmadığı belirtilmiş ve zorba tutum şair tarafından eleştirilmiştir. Aşağıdaki dörtlükte İmam Hüseyin’in masumiyeti, kusursuzluğu ve Hz. Peygamber’in evinin ehlinden olduğu belirtilmektedir.

*“Nedir şahın kusuru
Bu mu şer’in usulü
Ehl-i beyti Resulu
Bir araya derdiler”*

Kûfe ve Şam yöneticilerinin kurda benzetilmesi onların kan dökücü olduklarına işaret etmektedir. Hz. Peygamber’in soyundan gelen seyitleri şehit edip ve başlarını kesmeleri ve Kerbelâ çölüne bedenlerini semeleri ancak kan dökücü canavarların işi olacağı şair tarafından şöyle ifade edilmektedir:

*“Kûfe Şam’ın kurtları
Kestiler seyitleri
Kellesiz şehitleri
Kerbelâ’ya serdiler.”*

“Zülcenah” Hz. Hüseyin’in Kûfe’ye gelirken bindiği atın adıdır. İmamın şehit edilmesinden sonra İmam’ın başına gelerek gözyaşı dökmüş daha sonra da Fırat nehrine doğru yürüyüp gözden kaybolmuştur. Şair, Zülcenah’ın da zalimler tarafından eziyet gördüğünü şöyle dile getirmektedir:

*“Zülcenah şahı arar
Bir yerde etmez karar
Olmasın derken zarar
Yaralayıp urdılar.”*

Fırat kenarında bir yudum suya hasret bırakılmaları Yezit ve taraftarlarının savaş ahlakından bile mahrum olduğunu göstermektedir. Fırat’ın suyunu bile masum insanlara çok görmüşler etrafını kapatmışlar ve çölün ortasında susuzlukla imtihan etmişler. Çıtak, bunların din ve iman dışı davranışlarından dolayı ashab-ı güzün (seçilmiş dost) olamayacaklarını dile getirmektedir:

*“Nerde eshab-ı güzün
Hani iman hani din
Fırat suyu etrafın
Kemend ile ördüler”*

Şair, İmam Hüseyin'in bir yudum su içmesine mani olan ve kanı suya karıştıran zalimlerin yaptıklarını zulmet (karanlık) olarak görmüş ve tezat sanatını kullanarak Hz. Hüseyin'i de Allah'ın nuru olarak tasvir etmiştir.

*“Bu ne zulmettir yahu
Nur-ı ilahidir bu
İçerken bir avuç su
Kanı suya kardılar”*

Çıtak, hak ve hakikatin savunucusu olan masum İmam Hüseyin ve yakınlarının cennetlik olduğunu son dörtlükte şöyle ifade etmektedir:

*“Canı cennette gezer
Kanı Allah'ı yazar
Ahmet Çıtak kıl nazar
Bütün zulme vardılar.”*

2.3. Yezid'e Karşı Duyulan Kızgınlık

Çıtak, Yezid'in Hz. Hüseyin ve yakınlarını şehit ettikten sonra onların cesetleri üzerinde yapmış oldukları olumsuz eziyetleri gerekçe göstererek “Hey Yezid” ve “Dinle Yezid” adlı şiirlerinin bağlamını ise şu şekilde dile getirmektedir:

“Hüseyin efendimiz ve pehlivanlarını şehit ettikten sonra başlarını gülbent ile götürürken bu şehitlerin aileleri bu feci manzarayı seyrediyorlardı. O zaman on dört yaşında bulunan Zeynel Abidin'i yaşının küçük olmasından dolayı kesmemişlerdi, bu da seyrediyordu. Ve diyordu ki: “Dedemin ümmetleri bunlar mıdır?” diye halasından soruyordu. Halası da: “Bunlar dedenin zamanından beri ihanet ederler” diyor ve takdire razı olmaları için orada bulunanlara nasihat ediyordu. Bu vaziyeti Hazreti Hüseyin efendimizin ağzı ile Yezid'e hitaben şöyle dile getirdim.” (Yakar, 2014, 148)

Şairin Yezid'e hitap ettiği “Hey Yezid” ve “Dinle Yezid” adında iki şiiri bulunmaktadır. Bu şiirlerde Hz. Hüseyin'in dilinden Yezid ve onun adamlarına duymuş olduğu kızgınlık dile getirilmektedir.

“Hey Yezid” (Yakar, 2014, 148-150) şiiri on altı dörtlüktür. $6+5=11$, $4+4+3=11$ 'li hece ölçüsüyle yazılmıştır. Kafiyelenişi abab/cccb/dddb... şeklinde olup koşma nazım şekli özelliklerini taşımaktadır. Konu olarak Hz. Hüseyin'in şehadetini ele aldığı için nazım türü olarak taşlamadır.

“Hey Yezid” şiirinde Yezid'e duyduğu nefreti ve kızgınlığı dile getiren Çıtak, Hz. Hüseyin'in de üstün niteliklerini sıralamaktadır. O, Hz. Hüseyin ceddinin Allah'ın nurundan yaratıldığını, fahr-i kâinat olduğunu ve annesinin de Hz. Fatma olduğunu belirterek onun soyca ve manevi olarak Yezid'den üstünlüğünü ilk dörtlükte ortaya koymaktadır.

*“Nurundan yarattı Mevla'm ceddimi
Fahr-i âlem Kibriya'yım hey Yezid
El çek alkanımdan tanı haddini
Pakize-i Fatıma'yım hey Yezid”*

İkinci dörtlükte şair, Hz. Hüseyin bu zor günde feryat ettiğini, ancak kendisinin cennetle müjdelendiğini dile getirirken Yezid'in ise yaptıklarından dolayı cehennem karanlıklarında kalacağını belirtmektedir.

*“Eflak’a yetişti o günkü ahım
Sen zulmette kaldın ben yine şahım
Firdevs-i alada hurşid-i mahım
Mahşer günü pür ziyayım hey Yezid”*

Seyit, “Hz. Peygamber’in Hz. Ali ile Fâtıma’dan doğan torunlarıyla onların soyundan gelenler için unvan olarak kullanılmaktadır” (Küçükkaşçı, 2009, 40).

Hz. Peygamber soyundan geldiği için Hz. Hüseyin’in “seyit” olduğu hatırlatılmış ve zalimlerin bunu düşünmemelerine duyduğu şaşkınlığı şöyle dile getirmiştir:

*“Halimi görenler kaldılar dona
Ziyeti dünyayı bıraktım sana
Düşünmen ceddimi hışmeden bana
Nuri çeşmi Mustafa’yım hey Yezid”*

“yutmak, şehit ettiniz, gözlerim yaşını, kana kattınız” gibi kelime ve kelime grupları Kerbelâ vakasındaki olumsuz tablolar sunulmaktadır. Yezit’in Hz. Hüseyin’in ailesinden birçok kimseyi –sekiz kardeşimi, yedi evladımı- katledişi ise şöyle ifade edilmektedir:

*“Sekiz kardeşimi burda yuttunuz
Yedi evladımı şehit ettiniz
Gözlerim yaşını kana kattınız
Ehli beyti dil neyayım hey Yezid”*

Yaratılışının temiz olduğunu, çocukluk döneminde dedesinin yanında dört büyük melekten biri olan Cebrail’in inişini hissettiğini ve kendi adına ayet-i kerime indiğini dile getirerek kendilerine zulmetmenin yanlışlığı belirtilmektedir. Aşağıdaki dörtlükte Hz. Hüseyin’in olağanüstü niteliklerinin -kanına Allah’ın Nurunun karışık olması, çocukken yanına dört büyük melekten biri olan Cebrail’in inmesi ve şanına ayet-i kerime inmesi- verilmesi onun kutsi yönünü ortaya koymaktadır.

*“Nuri Huda karışıktır kanıma
Sabi iken Cibril geldi yanıma
Ayet-i kerime indi şanıma
Ben evladı haletayım hey Yezid”*

Hz. Hüseyin, kendinde olan hasletlerden dolayı Yezit’in kendisine biat etmesi gerektiğini düşünmektedir. Bunun yanında kendisine Allah tarafından ilim ihsan edildiğini belirtmektedir. Bütün bunlara rağmen zulme uğramasından dolayı rahatsızlığı ise şöyle belirtmektedir:

*“Biat etsen bana, ceddine zülmü
Koluma sarılmış ledünnü ilmi
Nehak yere boşa ettiğin zulmü
Dilim tutmaz nasıl deyim hey Yezid”*

Hz. Hüseyin Allah’ın aslanı olarak bilinen babası Hz. Ali’yi onun Hayber Kalesi’ndeki kahramanlığını, onun kahramanca şehit olduğunu hatırlatmakta, kendisinin de aynı soydan geldiğini Hz. Ali’de bulunan yiğitlik özelliğine sahip olduğunu bildirmektedir.

*“Aslan etti Yazdan babam Haydar ’ı
Ele aldı Zülfikarı ejderi
Nice pehlivanı babı Hayber ’i
Parçalıyan murtazayım hey Yezid”*

Şair, Hz. Hüseyin’in ağızıyla dini bir kural olan “ehlibeyt sevgisi imandandır” düsturunu hatırlatmaktadır. Müslümanın din kurallarının dışında hareket edemeyeceğini yani ehlibeyte düşman olamayacağını vurgulamıştır. Aslında kendisinin korkusuz şehit olan Hz. Ali’nin oğlu olduğunu şöyle ifade etmiştir.

*“İslam olan şeriaten çıkar mı
Ehli beytin hanümanın yıkar mı
Şehit oğlu şehitlikten korkar mı
Emri Hakka çün rızayım hey Yezid”*

Şair tarafından “Sen olmasaydın, sen olmasaydın kâinatı yaratmazdım.” kutsi hadisine telmih yapılarak kâinatın yaratılma sebebinin Hz. Hüseyin’in ecdadı olduğu belirtilmiştir. Bu yüzden İmam Hüseyin, kendilerine savaş açanların zalim olduğunu vurgulamıştır. Şiirin bundan sonraki dördlüklerinde ise Hz. Hüseyin’in çektiği acı ve sıkıntı dile getirilmektedir.

*“Yokluktan varlığın sebebi bizik
Zalimin zulmünden yüreğim ezik
El vurman gövdeme membaı nazik
Şem-i nure pervaneyim hey Yezid”*

Aşağıdaki dördlükte Kerbelâ’da zulmeden kişinin Yezid olduğu bir kez daha belirtilmiştir. Hz. Hüseyin’in yanağını öpen edebiyatta gül olarak vasıflandırılan Hz. Muhammed’dir. Zalimler, Hz. Muhammed’in öptüğü yanağı al kana boyaması cefa yükünü daha da artırmıştır.

*“Sensin koyan bizi bela çölünde
Al kan dolu yanağımın gülünde
Aman bilmez on bin atlı elinde
Kerbelâ’da pür cefayım hey Yezid.”*

Son dördlükte Çıtak, şaşkınlığını, kızgınlığını ve üzüntüsünü dile getirmektedir. O, Yezid’in cehenneme gideceğini kabul etmekte ve onun cehennemdeki ateşini yakmayı istemektedir.

*“Ahmet Çıtak şaşıp divane oldu
Döğünü döğünü bağırmı deldi
Bu dava divanı mahşere kaldı
Ben de ateşini kayım hey Yezid”*

“Dinle Yezid” (Yakar, 2014, 156-157) adlı şiir de dördlük nazım birimi ile yazılmış olup toplam on dördlükten meydana gelmiştir. 6+5 =11’li hece ölçüsü kullanılmıştır. Kafîye şeması abaa/cccb/dddb/... şeklindedir. Koşma tarzında yazılmış bir taşlamadır.

Çıtak, bu metinde Yezid’e yönelik olumsuz duygularını sorular sorarak dile getirmiş, istifham sanatı yapmıştır. Yezid’in yaptıklarını akıl dışı bulan şair, Hz. Hüseyin’i konuşturarak bu hayretini dile getirmektedir. Yezid’in yaptıklarını İslam’a uygun bulmamakta ve onun Allah’ın lanetine uğrayan şeytana uymasının Müslümanlar arasında hoş karşılanmayacağını belirtmektedir.

*“Dinle Yezid dinle sözümü dinle
İslam olan kör şeytana uyar mı?
Lanet olsun düşman oldum seninle
Bunu duyan hatırını sayar mı?”*

Şiirin ikinci dördlüğünde şair, Hz. Hüseyin canına dünyalık kazanımlar için kıyan kişilerin mahşer gününde Hz. Peygamber’in şefaatinde mahrum kalacağını vurgulamaktadır.

*“Yakışır mı Muhammed’in şanına
Mahşer günü nasıl varın yanına
Dünya için şah Hüseyin’in canına
Zerre kadar dini olan kıyar mı?”*

Daha sonraki dördlüklerde ise şair, Hz. Hüseyin ağzıyla Yezid’in ve onunla birlikte hareket edenlerin yapmış olduğu zulüm ve işkenceler sıralamış ve bunların tamamının büyük günahlar işlediğini belirtmiştir.

*“Münkürullah oldun dini yıkıp
Bunca şahın boşa canını yakıp
Evladı Resulü susuz bırakıp
Gamlı yüreğine ateş kayar mı?” (...)
“Firavun Musa’ya yapmadı bunu
Ahmet Çıtak der ki hüccetin hani
Elinde Hüseyin’in haklı fermanı
Din imanı olan emri sıyar mı?”*

2.4. Fırat Nehrinin Hz. Hüseyin’e Su Vermeyişi

Çıtak Fırat Nehri’nin Hz. Hüseyin’e su vermeyişini Veli’ye şiirinde şu şekilde dile getirmektedir:

“Susuz şehit olan bu mübareklere yanı başlarında gürleyerek akan Fırat suyu bir damlasını bile vermeyip lakaytane hallerine baktı. Hâlbuki Nil nehri asi bir Firavun için yolunu değiştiren yukarı aktı. Hey Fırat sen niçin bir damla suyunu nasip etmedin, yarın rûz-i mahşerde şefaatkâniye ve Hazreti Ali’ye ne cevap vereceksin diye şu manzumeyi yazdım.” (Yakar, 2014, 151).

“Veliye” (Yakar, 2014, 151-152) şiiri beşlik nazım birimiyle yazılmış olup on bir bentten ibarettir. Yedili hece ölçüsüyle yazılmıştır. Kafiye şeması ababb/ccbbb/dddbb... şeklinde olan bir taşlamadır.

Çıtak, “Veliye” şiirinde Fırat nehrine sitem etmektedir. Yezid ve adamlarının Hz. Hüseyin ve onun yakınlarını Fırat kıyısında susuz bırakmasını dile getiren şair, bu suçta Fırat’ın da ortak olduğunu ve mahşerde Hz. Ali’ye cevap veremeyeceğini tekrar edilen “*Ne den yarın Ali’ye*” dizesi ile dile getirmektedir. Şair burada teşhis sanatı yapmıştır.

*“Fırat sana küstürdün
Ne den yarın Ali’ye
Hanedanı kestirdin
Ne den yarın Ali’ye
Kerem kârı Veliye”*

Fırat’ın düşman tarafında yer aldığı ve Kerbelâ çölünde o masum canları susuzluğa mahkûm ettiğini dile getirerek “*Cihanda görme murat*” şeklinde ona beddua etmektedir.

“Düşmandan oldun Fırat
Cihanda görme murat
Cürmün çok etmen berat
Ne den yarın Ali’ye
O hünkârı Veliye”

Şair, Fırat’ı suçlayıcı bir dil kullanmış, onun düşmana su verdiğini ve Şah Hüseyin’i hor ve hakir gördüğünü ise şöyle ifade etmektedir:

Anlaşılmaz bu derdin
Adaya hep su verdin
Şah Hüseyin’i hor gördün
Ne den yarın Ali’ye
O Haydar-ı Veliye”

Nil’in Firavun’u “nasıl yok ettiğine” telmihte bulunarak Fırat’ın da Yezid’i boğarak yok etmesini istemektedir. Bunu yapmadığı için de Fırat’ın da Yezit kadar suçlu olduğunu şöyle belirtmektedir:

“Beleneye idin zehre
Göstere idin behre
Hepin alaydın nehre
Ne den yarın Ali’ye
O serdarı Veliye”

Şair, yine Hz. Hüseyin’in susuzluktan kavrulmasına telmihte bulunmuş ve kendisinin bu acıyı bütün hücrelerinde hissettiğini belirtmiştir.

“Ahmet Çıtak kıy cana
Eridim yane yane
Varınca ol divana
Ne den yarın Ali’ye
Nâ-müdari Veliye”

2.5. Hz. Hüseyin’in Hemşiresi Zeynep’in Musul Valisi İbn-i Ziyad’a İsyanı

Ahmet Çıtak “Kaderim” şiirinin üretim bağlamını ise şu şekilde belirtmektedir:

“Şehitlerin başlarını Kûfe’ye götürdüklerinde esasen Musul valisi olan İbn-i Ziyad, Yezid tarafından Kûfe’ye davet edilmiş ve Hz. Hüseyin’in öldürülmesi için ondan akıl istemişti. O da lazım gelen tedbiri almış ve bunların şehit olmalarına yardım etmişti. Başlar Kûfe’ye geldiğinde İbn-i Ziyad, Hz. Hüseyin’in başını değnekle yuvarlayıp; “işte böyle insanın boynunu kırarlar” diye istihza ediyordu. Bu esnada yanlarında bulunan hemşire-i Hüseyin Zeynep, İbn-i Ziyad’ın sırtına vurarak “kâfir orayı Hazreti Muhammet öpmüştü niçin hakaret edersin” demiş ve şöyle feryat etmişti.” (Yakar, 2014, 153).

“Kaderim” (Yakar, 2014, 153-154) şiiri beşlik nazım birimiyle yazılmış olup nazım şekli hamsedir. On bentten oluşmuştur. 6+5=11’li hece ölçüsü kullanılmıştır. Kafiye şeması ababb/ccbb/dddbb/... şeklinde olup nazım türü ise mersiyedir.

Ahmet Çıtak, metnin bağlamında da ifade ettiği gibi bu şiiri Hz. Zeynep’in ağzıyla dile getirmektedir. Kardeşinin şehit edilmesi ve başının vücudundan ayrılması Hz. Zeynep’i derinden sarsmıştır. Hz. Hüseyin’in yaşamış olduğu bu olayı onun kaderi olduğunu belirtmiş, kendi kaderi ile onun şehit edilmesi arasında bir ilişki kurmuş ve

aynı zamanda kendi kaderi olarak kabul etmiştir. Şair onun bu duygularını “Kaderim” şiirinde şu şekilde anlatmaktadır:

*“Kûfe’ye giderken sultan olmaya
Kerbelâ da beni buldu kaderim
Haline bakıpta ibret almıya
Âleme nümune oldu kaderim
Zeynebim zineti gayri niderim”*

Kûfe’den gelen kişilerin Peygamber’e ve onun ehlibeytine karşı sevgi gösterdikleri ancak daha sonra ihanet ederek ehlibeyt üyelerini şehit ettiklerini ifade eden aşağıdaki mısralarda Hz. Zeynep “*Bu toprağa yazalandı biderim*” ifadesiyle toprağa ekilen tohumun yeniden filizleneceğini hatırlatarak ümidini koruduğunu ifade etmektedir.

*“Nübüvvetin mehterini vurdular
Risâletin dallarını kırdılar
Kellesiz şehidi yere serdiler
Bilmiyom ki sana noldu kaderim
Bu toprağa yazalandı biderim”*

Şiirin üçüncü dördlüğünde ise İbn-i Ziyad’ın acımasızca şehitlerin başını kestiği ifade ederek bunun kederi bir kat daha artırdığını belirtmektedir.

*“Kerbelâ’dan vardık İbn-i Ziyad’a
Güngörmezken yola düştük piyade
Mübarek başları düzdük hayâda
Dişlerine çomak çaldı kaderim
Bir kat daha fazla arttı kederim”*

Zeynep ailesinden sekiz kişi Kerbelâ çölünde şehit verdiğini, çok zor durumda kaldığını, babası Hz. Ali’den meded (yardım) beklediğini ve bu acı tablo yüzünden takatsiz kaldığını bir sonraki dördlükte ifade etmektedir.

*“Sardı babam Zülfikar’ı göğsüne
Lebbeyk deyüp erdi dedem sesine
Burda girdim sekiz kardeş yasına
Gül benzim kül gibi soldu kaderim
Acı bu halime yetiş pederim”*

Yezit’in bu kanlı katliam karşısında süslenerek sevinmesini, Yezit’in askerlerinin sanki düğün yapmasını kendi matemini daha da artırdığını ve bu manzarayı görmektense zehir yutmayı tercih ettiğini söylemektedir.

*“Durma Yezid durma sürme çek sevin
Nur-u Muhammedi söğündü bugün
Askerlerin eder karşımda düğün
Bizi de mateme saldı kaderim
Ağu olsa düşünmeden yutarım.”*

O, sıkıntılı zamanda zorda kalan mazlumların kendisine sığındığını, kendisinin de o masumları nasıl teselli edeceğini bilmediğini ve bunun şaşkınlığını yaşadığını şöyle anlatmaktadır:

*“Sabi sübyan öksüz yetim kaldılar
Ağlayı ağlayı beni buldular
Kûfe, Şam’a kadar yayan geldiler
Feryad-ı zarımdan yıld kaderim
Masumların gönlün nasıl güderim”*

Zeynep, kardeşi Hz. Hüseyin’in Hakk’ın nurundan bölünen bir şahsiyet olduğunu ve onun masum bedeninin incitilmemesini bir sonraki dörtlükte istemektedir.

*“Merhameti olan şu zulme bakın
Nurundan bölündü Hüseyin Hakkın
İncitmeyin kuşlar gövdeden kalkın
Kerkezler de bizi buldu kaderim
Boynum buruk boydan aştı kederim”*

Çıtak, Hz. Zeynep’in diliyle Hz. Hüseyin’in şehit edilmesiyle dünyasının daraldığını ve onun yoluna kurban olmayı istediğini ise son dörtlükte belirtmektedir.

*“Ahmet Çıtak söyler şehidi şanı
Milleti İslam’ın istinatgâhı
Tükenmez bağrımın ateşli ahı
Bol dünyamı zindan kıldı kaderim
Canımı yolunda kurban ederim”*

2.6. Kerbelâ’da Meydana Gelen Kıyımın Acısından Allah’a Sığınma ve Dua

Şair, “Takdiri İlahî” şiirinde Kerbelâ’da yaşanan ve insana acı veren olay üzerine üzüntülerini hafifletmek için bunun Allah’ın takdiri, kader olduğunu ifade etmektedir.

*“Bu şehidi Kerbelâ’nın ali oldu rütbesi
Bazı İslamık diyenler boyun büktü rezalete” (...)
“Her işte türlü hikmet var bulur takdir yerin ancak
Sırrı ilmi bilmeyenler dolaşırlar cehalette” “
Bu bir sırr-ı Hudadır ha sakın karışma hey Ahmet
Gözyaşın döktürmek için dolaş ancak delalette” (Yakar, 2014, 155).*

“Ettiler” şiirinde ise yapılan zulüm tekrar hatırlatılmaktadır. Hz. Muhammed’e onun kutsal olarak kabul ettiği her şeye düşmanca davranıldığı ve saltanat sevdası uğruna katliamlar yapıldığı dile getirilmektedir.

*“Hazret-i fahri cihanın ulviyyatın görmeyüp
Bi vefayı mücrim anlar cümle isyan ettiler” (...)
“Söyle Ahmet yadigâr et Kerbelâ’nın şanını
Şam elini şad edip Kâbe’yi viran ettiler” (Yakar, 2014, 160).*

Çıtak, Kerbelâ konulu şiirlerinin sonuncusu olan “Dua” şiirinde ise bu şiirleri okuyanların Kerbelâ şehitlerine bir Fatiha okumalarını talep etmektedir. Kendisine de bu vesile ile dua edilmesini istemektedir.

*“Kerbelâ tac etti meydanı gamı
Fatıha okun şehide her demi”
“Beni de unutman arada hemî
Ol Resul’ü kâinatın aşkına” (Yakar, 2014, 161).*

Sonuç

Elbistanlı Ahmet Çıtak, âşık tarzı Türk şiir geleneğinin “rüyada âşık olma, irticalen şiir söyleme ve atışma yapma” özelliklerini taşıyan, XX. yüzyılın ilk yarısında yaşamış olan âşık edebiyatının önemli temsilcilerinden biridir. Beşeri aşkı konu edinen şiirlerinin yanında toplumsal hicivleri, atışmaları ve dini içerikli metinleri ile yörede adından söz ettiren ve şiirlerini aynı zamanda yazarak halka ulaştıran kalem şairidir. Onun ehlibeyt sevgisini ele alan ve Kerbelâ vakasını anlatan şiirleri dini içerikli metinler arasında değerlendirilmektedir.

Ehlibeyt sevgisini “O Gün” şiirinde dile getiren şair, Kerbelâ’da yetmiş üç Can’a yapılan zulüm ve haksızlığı kendisine yapılmış gibi kabul etmiş, buna oldukça üzülmüş, bu ruh hali içinde söz konusu felaketi vicdanında hissetmiş ve bu duyguları Kerbelâ konulu şiirlerinde dile getirmiştir. Hz. Ali’nin imanı, ilmi, kararlılığı, cesareti, kahramanlığı Çıtak’ın söz konusu şiirlerinde yer almaktadır. Hz. Ali’nin bu özellikleri şairde ona karşı derin bir saygı ve coşkun bir sevgi uyandırmıştır. Şair, cennet bağının iki gülünden biri olan Hz. Hüseyin’e âşık bir bülbül gibi sevgisini dile getirmiştir.

Çıtak, ehlibeyt duyduğu bu derin sevginin etkisiyle İmam Hüseyin ve 72 Can’ın şehit olduğu vakayı üç şiirle anlatmış. Bu metinleri yazarken tarihi kaynaklardan ve sohbet meclislerinden öğrenmiş olduğu bilgilerden faydalanmış, duygu dünyasında bu bilgileri harmanlamış halk şiirinin şekil özelliklerini tercih etmiştir. “Hey Yezid” ve “Dinle Yezid” şiirlerini Hz. Hüseyin’in ağzıyla dile getiren Çıtak, bu metinlerde Yezit’in yapmış olduğu zulme karşı duymuş olduğu kızgınlığını taşlama nazım türüyle ifade etmiştir. “Hey Yezid” şiirinde Hz. Hüseyin’in temiz soylu olduğu, mahşer gününe günahsız olarak ulaşacağı ve Hz. Muhammed’in gözbebeği olduğu belirtilmiştir. Bununla birlikte İmam Hüseyin’de Hz. Ali’nin cesaret yönünün tecelli ettiği vurgulanmıştır. “Dinle Yezid” şiirinde ise Yezit’in tutum ve davranışları yerilmiş ve sorularla yaptıklarının yanlış olduğu anlatılmıştır. Şair, “Veliye” adlı şiirinde de Yezit’in askerlerinin Fırat’ın suyunu keserek İmam Hüseyin’e ve yakınlarına su vermeyişinden duyduğu rahatsızlığı Fırat nehrini kişiselleştirerek eleştirmiştir. Fırat nehrinin mahşer gününde Hz. Ali’ye ne cevap vereceği sorgulanmıştır.

“Kaderim” şiiri ise Hz. Hüseyin’in hemşiresi Hz. Zeynep’in ağzıyla söylenmiş bir mersiye dir. Hz. Hüseyin’in başının vücudundan ayrılması hemşiresini derinden etkilemiştir. Şair bu durumu Kaderim şiirinin üretim bağlamı olarak belirlemiştir. Şiirde Hz. Zeynep bu olayın kader olduğuna inanmaktadır ancak o, zulme sessiz kalmanın doğru olmadığını göstermektedir. Şair, “Takdir-i İlahi” adlı şiirinde ise Kerbelâ vakasının çok acı verdiğini bu acıya katlanmanın zor olduğunu belirtmiş, ancak bunun Allah’ın takdiri olduğu için bu olaya tahammül edilmesi gerektiğini ifade etmiştir. “Ettiler” şiirinde Yezit’in ve askerlerinin yaptıkları tekrar edilerek hatırlatılmıştır. “Dua” şiirinde de şair, hem Kerbelâ şehitleri hem de kendisi için bir Fatiha okunmasını istemektedir.

Ahmet Çıtak’ın ehlibeyt sevgisi ve Kerbelâ şiirleri üzerine yapılan incelemelerde, bu şiirlerin oluşumuna katkı sağlayan ortamı yani bu şiirleri oluştururken Çıtak’ın fizyolojik ve psikolojik durumunu, şiirleri nasıl, niçin, ne zaman ve hangi mekânda yazdığını bilmek, hem şairi hem de şiirlerini tanımak ve anlamak için katkı sağlamıştır. Metin merkezli alan çalışmalarında, şiirlerin hangi şartlarda, ne tür kültür ortamlarında ve nasıl bir ruh halinde meydana getirildiğini ancak ele alınan metinlerden anlaşılanlar kadarıyla

hissedilmiş ve yorumlanmış. Elbette ki metin son derece önemlidir, ancak bağlamdan yoksun metinlerin okura etkisinin istenilen düzeyde olmadığı kanaatine varılmıştır.

Şairin ehlibeyte duyduğu sevgiyi ve Kerbelâ vakasını dile getiren 11 şiiri tespit edilmiştir. Ehlişünnet anlayışına sahip olan Çıtak'ın Hz. Muhammed'e, Hz. Ali'ye, Hz. Hüseyin'e ve ehlibeyte duyduğu sevgi ve saygı, bu duyguların etkisiyle gördüğü rüyalar, Alevî-Bektaşî çevrelerinden edindiği inançlar ve yetiştiği çevre onun bu konudaki şiirlerinin üretim bağlamlarını oluşturmuştur.

Kaynaklar/References

- Alparslan, Y., & Yakar, S. *Maraş Meşhurları*. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 2009.
- Alparslan, Y., Alici, L., & Yakar, S. *Türk Edebiyatında Maraşlılar*. Kahramanmaraş: UKDE Yayınları, 2009.
- Altınok, B. Y. Alevî-Bektaşî Edebiyatında Deyişler ve Nefesler. *Türk Yurdu*(269) 2010, 1-19.
- Arat, R. R. *Yusuf Has Hacib, Kutadgu Bilig II-Çeviri*. Ankara: TTK Yayınları, 1998.
- Avcı, R. *Karacoğlan'dan Günümüze Kahramanmaraşlı Şairler*. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 2015.
- Bayat, F. Folklorlaşan Hz. Hüseyin ve Kerbelâ Olayı. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*(97) 2021, 67-82.
- Boyraz, Ş. *Furkani'nin Şiir Evreni Bağlamında Bir Monografi Denemesi*. Ankara: Akçağ Yayınları, 2010.
- Çağlayan, B. *Kerbelâ Mersiyeleri*. Ankara: Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 1997.
- Çelebi, A. *Amasyalı Fedayî Baba Divanı*, İstanbul, 1991.
- Çiftçi, C. *Halk şiirinde Kerbelâ Ağıtları*. İstanbul: Kevser Yayınları, 2009.
- Erdoğan, K. Âşık Mustafa Kırkağacı'nın Çeşitli Manzumelerinde Ehl-i Beyt Sevgisi, Kerbelâ Hadisesi ve Bununla İlgili Yazdığı Şiirler C.1, (Edt. 2. *Uluslararası Türk Kültüründe Alevilik ve Bektaşilik Bilgi Şölen 17-19 Ekim 2007 Bildiri Kitabı*, I. Ankara, 2007.
- İsen, M. Acıyı Bal Eylemek Türk Edebiyatında Mersiye. Ankara: Akçağ Yayınları, 1993.
- Karaman, F. *Dini Kavramlar Sözlüğü*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2010.
- Kaya, D. *Ansiklopedik Türk halk edebiyatı terimleri sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınevi, 2010.
- Köksal, M. A. *İslâm Tarihi Hazret-i Hüseyin ve Kerbelâ Fâciası*. Ankara, 1984.
- Köprülü, F. Edebiyat Araştırmaları. (Üçüncü Baskı). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 27- 28, 40- 41, 1999.
- Kurt, C. *Elbistanlı Şairler Antolojisi*. Malatya: Yeni Malatya Gazetesi Ofset, 1996.
- Küçükkaşçı, M. S. Seyyid. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (Cilt 37, s. 40-43). İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 2009.
- Malinowski, B. *Büyük Bilim ve Din*, (Çev: Özkal, Saadet), İstanbul: Kabalcı Yayınları, 2000.
- Noyan, B. *Bütün Yönleriyle Bektaşilik ve Alevilik* (Cilt IV). Ankara: Ardıç Yayınları, 2001.
- Onay, A. T. *Türk Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev'i*. (C. Kurnaz, Dü.) Ankara: Akçağ Yayınları, 1996.
- Özkırımlı, A. *Toplumsal Bir Başkaldırının İdeolojisi Alevilik Bektaşilik Araştırma-İnceleme*. İstanbul, 1993.
- Özmen, İ. *Teslim Abdal Hayatı ve Şiirleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 2002.

- Şahin, H. İ. Kerbelâ Olayının Sözlü Geleneğe Yansıması: İmam Hasan ve İmam Hüseyin Destanı, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi* (60) 2011.
- Yakar, S. *Ahmet Çıtak Hayatı ve Şiirleri*. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Yayınları, 2014.
- Yılmaz, G., *Davut Sularî ve Ozanlık Geleneği İçindeki Yeri*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2009.